

A portrait of Mustafa Kemal Atatürk, the founder of the Republic of Turkey, shown from the chest up in profile, facing left. He is wearing a dark brown suit jacket, a light-colored shirt, and a patterned tie. The background is a dark, textured blue with faint, stylized outlines of other figures.

HIFZI TOPUZ

Bana Atatürk'ü Anlattılar

Remzi Kitabevi

HIFZI TOPUZ 1923'te İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni (1942) ve İ.Ü. Hukuk Fakültesi'ni (1948) bitirdi. Strasbourg Üniversitesi'nde devletler hukuku ve gazetecilik alanlarında yüksek lisans (1957-1959) ve doktora (1960) yaptı. Gazeteciliğe 1947 yılında *Akşam*'da başladı. İstanbul Gazeteciler Sendikası'nın kurucuları arasında yer aldı ve başkanlığında bulundu.

Paris'te Unesco Genel Merkezi'nde iletişim sorunları ve gazetecilik eğitimi projelerini yürüttükten sonra Özgür Haber Dolaşımı Şefi olarak görev yaptı (1959-1983). TRT'de Radyolardan Sorumlu Genel Müdür Yardımcılığı'nda bulundu (1974-75).

Galatasaray Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi'nde uluslararası iletişim ve siyasal iletişim dersleri verdi.

90. yaşında Öner Cıraçoğlu'nun hazırladığı *Ardından Yıllar Geçti* adlı söyleşi kitabı yayınlandı (2013).

Ödüller: Sertel Demokrasi Ödülü (1998), Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Özgürlüğü Ödülü (2003), Lions Kulüpleri Federasyonu Atatürk Barış Ödülü (2004), Osmangazi Üniversitesi Onursal Doktora Ödülü (2005), Orhan Kemal Roman Armağanı (2007), Uluslararası İletişim Araştırmaları Birliği 50. Yıl Ödülü (Paris, Unesco, 2007), Afrika Barış ve Dostluk Ödülü (2008), Çağdaş Gazeteciler Derneği Özel Onur Ödülü (Ankara, 2008), İstanbul Bilim, Kültür ve Sanat Derneği Özel Ödülü (2009), Aydınlanma Onur Ödülü (2012-Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği), Lubumbashi İletişim Fakültesi onursal doktora unvanı (2013), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kültür Hizmeti Onur Ödülü (2014), Galatasaraylılar Derneği Onur Ödülü (2014), Fethiye Kültür Günleri Kültür-Sanat Onur Ödülü (2014), Uluslararası Kültürel Mirasın ve Belleğin Korunması UNAK Ödülü (2014), Edirne Kitap Fuarı Onur Ödülü (2014), Knidos Kültür ve Sanat Akademisi Yaşamboyu Onur Ödülü (2015).

Kitaplar

İnceleme-Araştırma

L'information Internationale dans la Presse Turque (Strasbourg, 1961), *Basın Sözlüğü* (1968), *Kara Afrika* (1970), *Caricature et Société* (Paris, 1974), *Uluslararası İletişim* (1985), *İletişimde Karikatür ve Toplum* (1985), *Lumumba* (1987), *Kara Afrika'da İletişim* (1987), *Journalist: Status, Rights and Responsibilities* (Prag, 1989), *Basında Tekelleşmeler* (1989), *Yarının Radyo-TV Düzeni* (1990), *Siyasal Reklamcılık* (1991), *Dünya Karikatür Tarihi* (1997), *Dünyada ve Türkiye'de Kültür Politikaları* (1998), *Türk Basın Tarihi* (1973, 1996, 2003), *Kara Afrika Sanatı* (2016).

Anı

Eski Dostlar (2000), *Elveda Afrika, Hoşça Kal Paris* (2005), *Fikret Muallâ* (2005), *Paris '68: Bir Devrim Denemesi* (2008), *Nişantaşı Anıları* (2009), *Gülümseyen Anılar* (2011), *Gizli Aşkılar* (2015), *Atatürk Sesleniyor* (2016).

Söyleşi

Ardından Yıllar Geçti (Öner Ciravoglu ile, 2013).

Roman

Meyyâle (1998), *Taif'te Ölüm* (1999), *Paris'te Son Osmanlılar* (1999), *Hatice Sultan* (2000), *Gazi ve Fikriye* (2001), *Çamlıca'nın Üç Güllü* (2002), *Devrim Yılları* (2004), *Tavcan* (2005), *Başın Öne Eğilmesin [Sabahattin Ali'nin Romanı]* (2006 – 36. Orhan Kemal Roman Armağanı), *Özgürlüğe Kurşun* (2007), *Kara Çılgılık [Lumumba'nın Romanı]* (2008 – Afrika Barış ve Dostluk Ödülü), *Abdülmecit* (2009), *Hava Kurşun Gibi Ağır [Nâzım Hikmet'in Romanı]* (2011), *Elbet Sabah Olacaktır [Tevfik Fikret'in Romanı]* (2012), *Vatanı Sattık Bir Pula [Namık Kemal'in Romanı]* (2013), *Çılgın ve Özgür [Neyzen Tevfik'in Romanı]* (2014), *Paris'te Bir Türk Ressam [Fikret Muallâ'nın Romanı]* (2014), *Şanlı Kanlı Yıllar* (2017).

HIFZI TOPUZ

BANA ATATÜRK'Ü
ANLATILAR

Remzi Kitabevi

BANA ATATÜRK'Ü ANLATTILAR / Hıfzı Topuz

© Remzi Kitabevi, 2010

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Neclâ Feroğlu

Kapak: Emrah Apaydın

ISBN 978-975-14-1654-4

BİRİNCİ BASIM: Nisan 2010

ON İKİNCİ BASIM: Nisan 2017

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

İçindekiler

Teşekkür.....	7
Önsöz.....	9

I. BÖLÜM

Cumhuriyeti Kuranlardan Tanıklıklar

İsmet İnönü.....	13
Falih Rıfık Atay.....	19
İbrahim Süreyya Yiğit.....	24
Yakup Kadri Karaosmanoğlu.....	29
Ali Fuat Cebesoy.....	37
Sabiha Gökçen	45
Ekrem Rize	49
Mim Kemal Öke	54
Sırrı Bellioğlu.....	58
Muhittin Baha Pars	63
Cafer Tayyar Eğilmez	66
Osmanzade Hamdi Aksoy	73
Rahmi Köken	76
Ragıp Özdemiroğlu.....	78
Necip Güven.....	81
Doktor Reşit Galip	84
Cemal Bardakçı	87

Ferit Celâl Güven	92
Kara Salih Çavuş	97

BÖLÜM II

Yenik Komutan Trikupis'in Gözünden Atatürk

ikupis'le Atina'da Karşılaşma	103
Atatürk'ün Ağzından Trikupis'in Yenilgisi	114

BÖLÜM III

Cumhuriyet Döneminin Tanıkları

Enver Ziya Karal.....	121
İsmail Habip Sevrük.....	125
Agop Dilaçar.....	131
İhsan İpekçi	136
Vildan Âşir Savaşır	140
Abdurrahman Melek	148
Ali İhsan Göğüş.....	153
Nuyan Yiğit	157
Mohammed Masmoudi (Tunuslu)	160
Serge Lifar (Baş koreograf, Paris Operası)	162

BÖLÜM IV

Geçiş Döneminin Bilinmeyen Birkaç Yönü

İnönü'nün Anadolu'ya Kaçışı	167
Babamın Anlatmadıkları: Gazi'nin İki Telgrafı	172
Benim Anılarım.....	181
Dizin	187

Teşekkür

Bu kitabın yazılışında ve düzeltilmesinde bana yardım eden Ayşe Sağdıç'a, Bengü Aydın'a, Didem Aykal'a, Füsun Topuz'a, Gülen Zeytinbaş'a; yayın koordinatörü dostum Öner Ciravoglu'na, editör Neclâ Feroğlu'na, Hatice Taş'a, kapak tasarımını yapan Emrah Apaydın'a sonsuz teşekkürler.

Önsöz

Yaklaşık altmış yıl önce *Akşam*'da muhabir, sonra da röportaj yazarı olarak çalıştığım dönemde Atatürk'ü yakından tanıyan kişilerle konuşmalar yapmıştım. Artık onların hiçbiri hayatta değil. O yazılar gazete koleksiyonunun sararmış ve parça parça dökülen yaprakları arasında kaldı.

1974-75 yıllarında TRT'de çalıştığım dönemde yine aynı amaçla Atatürk'ün yakınlarını "Her Hafta Bir Konuk" programı içinde ekrana getirmiştım. O kişilerin de artık hiçbiri sağ değil. Konuşmaların çoğu o zamanki TRT arşivinde yok oldu gitti. Bunların birçoğuna o yıllarda *Konuklar Geçiyor* adlı bir kitapta yer vermiştim. O kitap da tükeneli 25 yıl oluyor.

Yunan orduları komutanı General Trikupis 1952'de bana Atina'daki evinde Kurtuluş Savaşı sonunda esir olduğu zaman Atatürk'le olan konuşmasını anlatmıştı. Bu benim için eşsiz bir olaydı. Bu konuşmayı daha önce *Eski Dostlar* kitabımda da yazmıştım. Aradan geçen zamanda o olaya dair başka belgeler de bulup konuşmama ekledim, yazımı genişlettim. Bu kitapta onların da yeri olması gerektiğini düşündüm.

Kitapta, 1920'de babamın bana anlatmadığı olaylara da yer verdim. Ortaya yeni bir anı kitabı çıktı. Atatürk'ü anarken çok duygulandım. Bütün o konuşmalar gözümde dün gibi canlandı. Bunlar tarihte yerini bulsun istedim.

Atatürk'ün eşsiz dehasını, sıcak ve insani yanlarını yansıtarak bir şeyler yapabildimse bana ne mutlu.

BÖLÜM I

Cumhuriyeti Kuranlardan
Tanıklıklar

“Mustafa Kemal, komutanlık zamanından kalma bir yetenekle, olağanüstü bir güçle uykusuz kalabilir ve dinlenmeden çalışırdı...”

İsmet İnönü

İsmet İnönü, Atatürk'ün en yakın arkadaşı olarak 1923'ten 1937'ye kadar (1925'te üç aylık bir dönem dışında) on dört yıl sürekli olarak başbakanlık ve 1938'den 1950'ye kadar on iki yıl cumhurbaşkanlığı yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk'ten sonra en önemli kurucularındandır.

Cumhurbaşkanlığı döneminde İsmet Paşa'yla hiç konuşmamıştım. Yanına yaklaşmak pek kolay değildi. Kendisini ancak uzaktan izliyordum; ya tribünde, kürsüde ya da Ankara'dan gelirken Haydarpaşa Garı'nda.

14 Mayıs 1950 seçimlerinde CHP büyük bir yenilgiye uğramıştı. Demokrat Parti'nin 408 milletvekili çıkarmasına karşılık CHP ancak 69 milletvekiliyle meclise girebilmişti. Cumhuriyetin kuruluşundan beri iktidarda olan CHP artık muhalefete geçiyor ve yenilgiden yenilgiye uğruyordu.

Ticaniler birçok yerde Atatürk'ün heykellerini parçalamaya başladılar. CHP Genel Merkezi'ne el kondu. *İnönü Ansiklopedisi*'nin ve İnönü Stadı'nın adları değiştirildi. İsmet Paşa bütün bunları sineye çekiyordu.

1950 seçimlerinden uzun bir süre sonra İsmet Paşa'nın iktidardan düşmüş bir devlet başkanı olarak ilk kez İstanbul'a gelece-

ğini öğrenince muhabir arkadaşım Saadettin Gökçepınar'la birlikte sabah dokuzda İzmit'e giderek paşayı karşıladık. Oraya bizden başka hiçbir gazeteci gelmemişti. Paşa, yataklı vagondaydı. Bizi kompartımanında kabul etti. Konuştuk, ama siyasal durumu değerlendirecek tek kelime söylemiyor, durmadan bizi soru yağmuruna tutuyordu. Güç bela izlenimlerini öğrenebildim.

Yolda yazıyı hazırlayarak Haydarpaşa Garı'ndan telefonla gazeteye bildirmesi için Saadettin'e verdim. Gar, paşayı sevenlerle doluydu. Saadettin orada kaldı. Ben vapurla paşayla birlikte Karaköy'e geçtim. Yolda yine kendisinden bir şeyler almaya çalıştım. İnönü 1951 Ekiminde yine İstanbul'daydı. Kendisinden *Akşam* gazetesi için randevu aldıktan sonra Park Otel'e gittim. "Cumhuriyeti Kuranlar Anlatıyor" başlıklı dizinin ilk konuşmasını onunla yapacaktım. Paşayla röportaj yapmanın telaşı içindeydim.

Yanıma gazetenin arşivinde bulduğum eski bir İnönü fotoğrafını almıştım. Resim, 1922 Ağustosunda, Sakarya Savaşı'ndan önceki günlerde Akşehir'de çekilmişti. İnönü askeri üniformayla at üzerindeydi. Bir elinde kırbağı vardı, öteki elinde de atın dizginleri. Paşa resmi görünce tatlı tatlı gülümseyerek, "Nereden buldun bunu?" diye sordu. Arşivden aldığımı söyledim. "Tarihi bir resim," dedi. Resmi imzalamasını istedim. İmzaladı. Sonra da "Bunu iyi sakla," dedi.

Ona sormak istediğim iki şey vardı. Biri, Atatürk hakkındaki düşünceleri, ikincisi de cumhuriyetin ilanı günlerinde karşılaştığı güçlükler ve o günlerin izlenimleri.

Her ne kadar İnönü'nün Atatürk'ün ölümünün ardından yayınladığı bildiride açıkladığı düşünceler belleğimde ise de bir kez de bunları onun ağzından dinlemek istiyordum. Ne demişti o gün İsmet Paşa?

Atatürk, tarihte uğradığımız en zalim ve en haksız suçlamalar karşısında meydana atılmış, Türk milletinin suçsuz ve haklı olduğunu iddia ve ilan etmiştir. En büyük zaferi kazan-

dıktan sonra da ömrünü yalnız Türk milletinin haklarını kanıtlamakla geçirmiştir. Milletlerarası kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en değerli idealiydi.

Aklıma İnönü'nün 1937 yılında *Financial Times* gazetesine verdiği bir demeç de geliyordu. İnönü Atatürk hakkında şunları söylemişti:

Mücadeleci ve devrimci yetiştirilmiş olan Atatürk cemiyetle birlikte yaşamayı ve çalışmayı çok sever. Kalabalık bir toplulukta bilimsel ve sosyal bir soru tartışılırken saatlerce konuşmak onun için özel bir zevktir. Düşüncelerini kalabalık bir topluluğa anlatmak ve onları inandırmak için uğraşmak Atatürk'ün çok sevdiği bir iştir.

Atatürk halkla konuşurken hiç beklenmeyen bir konu ortaya atılırsa bunu tartışmaktan zevk alır. Savaş içinde bulunan bir milletin sorunlarını mecliste çözmek kolay değildir ama Atatürk bunu başarmıştır. Atatürk meclis ve hükümet üyeleri için sürekli bir enerji kaynağıdır.

Atatürk'ü bir halk toplantısı içinde görmek gerçek bir zevk ve fırsattır. Yarım saat içinde halkın bütün durgunluğu gider, taze ve canlı bir yaşamın neşesi yüzlerde belirir, toplantıya katılanlar birbirlerine sevgiyle bağlanırlar. Halkın heyecanı aşırı dereceyi bulur. Herkes en güzel konuşmaları yapar ve musiki istidadı olanlar bütün marifetlerini gösterirler.

Kültür konuları Atatürk'ün başlıca zevkidir. Komutanlık zamanından kalma bir yetenekle ve bünyesinin olağanüstü gücüyle uzun süre uykusuz kalabilir ve dinlenmeden çalışabilir. Birçok kez onu kitapları ve yazıları içinde yirmi dört saat, belki de daha fazla durmadan çalışma içinde bulmuştumdur.

Atatürk açık meydanlarda halka yeni alfabeyi öğretmeye ve yeni bir Türk toplumu yaratmaya çalışırdı. Son iki yüz yılda bu ülkenin yönetimiyle uğraşanlar felaketler karşısın-

da halkın hiddetini yenmek için tek çare bilirdilerdi: kadınların peçelerini daha da kalınlaştırmak ve çarşafların uzunluğuna yeni ölçüler bulmak. Böyle bir ortamda Atatürk kadınları mahkemelerde üye, devlet dairelerinde memur, okulda öğretmen, laboratuarda kimyager yapmak için güç kullanmadan toplumu eğitti.

İnönü Park Otel'deki dairesinde beni güler yüzle karşıladı. Koyu renk bir takım elbise giymişti. Koltuklara yerleştik. Önce o bana Babîâli'nin ve *Akşam*'ın durumu üzerinde bir yığın soru yöneltti. Sonra ben sormaya başladım. Önce Atatürk hakkındaki düşüncelerini kurcalayarak o konuda daha önceleri söylediklerini anımsattım. Beklediğim sözleri sevgiyle tekrarladı.

Daha sonra kendisine, 28. yıldönümü dolayısıyla, cumhuriyetin ilanını nasıl hazırladıklarını sordum. Bir süre düşündükten sonra;

“Bunu Atatürk *Büyük Nutuk*'ta anlatmadı mı?” dedi.

“Anlattı, fakat bu tarihi olayı yirmi sekiz yıllık bir oluşumun ışığı altında bir de sizden dinlemek büyük bir önem taşıyacak.”

“Bu kadar önemli bir soruya ansızın maruz olmanın dağınıklığı içinde size cevap vereceğim. Size başka bir anımı anlatayım:

“Milli mücadele, Büyük Millet Meclisi Hükümeti zamanında yapılmıştır. Biz bu rejimi milli hâkimiyet rejimi diye adlandırıyorduk. Büyük meclis icra vekillerini doğrudan doğruya seçer, hukuken ve birçok ahvalde fiilen hükümet ederdi. Millet meclisi bütün kuvvetlere sahip olarak iş başındaydı. Atatürk de bütün kuvvetlere sahipti. Bu, o koşullar altında çok doğal görünen bir düzendi. Bu durum barışın kurulmasından sonra normal hayat başlayınca anlaşmazlık yarattı. Cumhuriyetin ilanı devletin biçimini, görevlerini, işlemlerini normal bir hale getirmek için günün konusu olmuştu.

“Unutmamalı ki, bu esnada halife İstanbul'da oturuyordu. Artık saltanatla memleketi yönetmenin mümkün olmadığı anlaşılmıştı. Hepimiz bu kanıdaydık. Saltanatın memleketin kaderine

Cumhuriyeti kuranlardan tanıklıklar...

Gazetelerin soluk yaprakları arasında yitip giden bu anılar, Atatürk'ü çok özlediğimiz bugünlerde yeniden gün ışığına çıkıyor.

ONUN ARKADAŞLARI

İsmet İnönü, Falih Rıfkı Atay, Cafer Tayyar Eğilmez,
Sabiha Gökçen, Mim Kemal Öke, Ali Fuat Cebesoy,
Agop Dilaçar, Vildan Âşir Savaşır, İ. Süreyya Yiğit,
Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Sırrı Bellioğlu, Ekrem Rize...

Her biri, Atatürk'ün yakın arkadaşıydı. Hıfzı Topuz'la, kuruluş dönemine ve Atatürk'e ilişkin, tarihe ışık tutacak anılarını paylaştılar.

GENERAL TRİKUPİS

Yunan orduları başkomutanıydı. Nasıl esir olduğunu, Atatürk'ün kendisine nasıl içtenlikle yaklaştığını anlattı.

ZAFER BEY

Mustafa Kemal'in şifreli telgraflarını ilgili yerlere ulaştıran kişiydi. İstanbul'daki bu gönüllü milli mücadelecinin kim olduğu ilk kez bu kitapta açıklanıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1654-4

9 789751 416544